

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יום שמחת תורה, ה'תשכ"ז

חלק א – יו"ל לשמחת תורה ושמיני עצרת, ה'תשע"ב

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושתיים לבריאה

Published and Copyright 2011 by

LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610 • Fax. (206) 666-1770

E-mail: info@lahak.org • Internet: <http://www.lahak.org>

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch, Inc.

5772 • 2011

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס

The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

Tel. (718) 604-2610 Fax. (206) 666-1770

נדפס בסיוע ולזכות בנימין בן חדה ומשפחת פדרמן ולזכות אמם חדה בת לאה רייזל

בס"ד.

פתח דבר

לקראת שמיני עצרת ושמחת תורה הבעל"ט, הננו מוציאים לאור חלק ראשון מהתוועדות יום שמחת תורה ה'תשכ"ו — הנחה בלתי מוגה (חלקים הבאים י"ל אי"ה בשבועות הבעל"ט).

*

בתור הוספה — מכתב (תדפיס מכרכי "אגרות-קודש — מילואים" מהשנים תרפ"ה-תשל"ה, שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנוכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

י"ג תשרי, ה'תשנ"ב
ברוקלין, נ.י.

בס"ד. שיחת יום שמחת תורה, ה'תשכ"ו.

בלתי מוגה

כ"ק אדמו"ר שליט"א נטל ידיו הק' לסעודה.

א. ענינו של יו"ט שני של גלויות — בפשטות — אינו אלא מצד ספיקא דיומא, והיינו, ש"במקומות הרחוקים (מארץ ישראל) שאין השלוחים מגיעין אליהם, היו עושין שני ימים, מפני הספק, לפי שאינם יודעים יום שקבעו בו בית דין את החודש אי זה יום הוא¹.

ועפ"ז לא ניתוסף דבר ביו"ט שני לגבי יו"ט ראשון; כל מה שיש ביו"ט שני יש גם ביו"ט ראשון, שהוא עיקר היו"ט.

אבל אעפ"כ, מצינו שיש מעלה ביו"ט שני לגבי יו"ט ראשון:

בחג הפסח — בנוגע לשביעי של פסח (יו"ט ראשון) ואחרון של פסח (יו"ט שני) — ששביעי של פסח קשור בעיקר עם הגאולה ממצרים², שלכן קורין אז שירת הים, ומפטירין בשירת דוד; ואילו אחרון של פסח קשור עם הגאולה העתידה³, כמודגש בהפטרת היום, והרי הגאולה העתידה נעלית יותר באין ערוך מאשר הגאולה ממצרים.

וכן בחג הסוכות — בנוגע לשמיני-עצרת (יו"ט ראשון) ושמחת-תורה (יו"ט שני) — הנה אף שהשמחה דשמע"צ גדולה יותר מהשמחה דחג הסוכות (ושמחת בית השואבה), הרי היא עדיין בערך כו', ואילו השמחה דשמח"ת היא באין ערוך, כמנהג ישראל ש"תורה הוא"³.

ועד"ז בנוגע לחג השבועות — דאף שלכאורה לא מצינו ביו"ט שני דבר נוסף לגבי יו"ט ראשון, הנה כד דייקת שפיר, יש בו עילוי (גם לגבי אחרון של פסח ושמחת תורה, ובמילא גם) לגבי יום ראשון דשבועות⁴:

ובהקדם הטעם שעושים בחג השבועות יו"ט שני — דלכאורה: הרי הקביעות דחג השבועות אינה תלוי' "בכמה ימים לחודש, רק

1 מנהגים ישנים מדורא ע' 153. שו"ע אדה"ז אורח סוסק"פ. סת"ב סי"א. סתנ"ב ס"ד.

2 תצ"ד סט"ז. ועוד.
3 ראה גם תו"מ חכ"ח ע' 115. וש"נ.

1 רמב"ם הל' קידוה"ח פ"ג הי"א.

2 ראה גם תו"מ חל"ג ע' 333. וש"נ.

3 ראה תוד"ה נפסל — מנחות כ, ב.

4 מהרי"ל — הובא ברמ"א יו"ד ששע"ו ס"ד.

בחמישים לעומר⁵, ועד אז (מר"ח ניסן עד חג השבועות, במשך יותר מב' חדשים שלמים), בודאי ידעו בכל המקומות באיזה יום קבעו ב"ד ר"ח ניסן (דאל"כ, יצטרכו לעשות כל יו"ט ג' ימים, בגלל הספק בנוגע לשני חדשים, אם היו מלאים או חסרים) — כמ"ש הרמב"ם שזהו "כדי שלא לחלוק במועדות".

ונמצא, שיו"ט שני של שבועות אינו מצד ספיקא דיומא, אלא מצד תקנת חכמים "שלא לחלוק במועדות", ולכן יש בו כח של ודאי.

ב. ויש לבאר הטעם שגדלה מעלת יו"ט שני על יו"ט ראשון (אף שלכאורה איך יהי' הטפל גדול יותר מן העיקר) — שזהו מצד המעלה המיוחדת ב"דברי סופרים", ש"ערכים" ו"חמורים" "יותר מדברי תורה" ("ערכים" — בקו הימין, "עשה טוב", כאשר מקיימים אותם; ו"חמורים" — בקו השמאל, "סור מרע", כאשר אין מקיימים אותם ח"ו).

וענין זה גופא שערכים וחמורים דברי סופרים יותר מדברי תורה הוא בגלל שבדברי סופרים מודגש יותר ענין בירור המטה,

— שזהו ענין הכי עיקרי, שהרי בשביל זה ניתנה התורה למטה דוקא [דאף שיש לימוד התורה גם למעלה, כמארז"ל⁹ "קא מיפלגי במתיבתא דרקיעא כו", מ"מ, עיקר לימוד התורה הוא למטה דוקא], כמבואר בסוגיא דמ"ת¹⁰ שכאשר המלאכים טענו "תנה הודך על השמים גו' מה אנוש גו'¹¹" [דאף שנשמות הם למעלה ממלאכים (ולכן גדלה מעלת שירת הנשמות על שירת המלאכים, שהיא בתמידות, ללא הפסק¹²), מ"מ, טענו המלאכים שלגבי נשמות בגופים גדלה מעלתם יותר¹²], אמר הקב"ה למשה ששייב להם, ומשה אמר להם: "למצרים ירדתם .. יצה"ר יש ביניכם" —

וזהו גם הדיוק בנוגע ליו"ט שני — שנקרא יו"ט שני של גלויות, שבזה מודגש ענין בירור המטה.

ג. ובנוגע לפועל:

בעמדנו ביום שמח"ת, יש להוסיף בענין השמחה באין ערוך אפילו לגבי השמחה דשמע"צ.

(5) שר"ע אדה"ז או"ח סתצ"ד ס"א. ירושלמי שם פ"ב ה"ז.
 (6) שם ה"ב.
 (7) שו"ת חת"ס חאו"ח סו"ס קמה.
 (8) ראה סנהדרין פח, סע"ב (במשנה).
 ירושלמי שם פ"א ה"ד. ע"ז לה, א ובפרש"י.
 (9) ב"מ פו, א.
 (10) שבת פח, סע"ב ואילך.
 (11) תהלים ח, ב"ה.
 (12) ראה לקו"ת ברכה צח, א.

וכפי שראינו בהנהגת רבותינו נשיאינו¹³, שביום א' (שמע"צ) היתה השמחה בהגבלה, הן בנוגע לזמן, והן בנוגע לניגונים וריקודים, ואילו ביום ב' (שמח"ת) היתה השמחה בלי הגבלות.

* * *

ד. דובר כמ"פ שמציאותו של יהודי צריכה להיות — תורה, "א תורה איד", וכך צריך להיות לא רק בשמח"ת, אלא גם במשך כל השנה כולה.

"א תורה איד" פירושו — שנוסף לכך שהוא לומד תורה, הנה גם התורה מלמדת אותו (כידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁴ שיכולה להיות מציאות שיהודי לומד תורה, אבל התורה אינה מלמדת אותו, כך, שמציאותו נשאת מחוץ לתורה רח"ל), ועד שמציאותו נעשית מציאות תורנית, היינו, שה"הנחות" שלו הם ע"פ התורה (ובודאי לא היפך התורה ח"ו), ועאכו"כ שהמעשה דיבור ומחשבה שלו (החל מענין המעשה, כמארז¹⁵ "המעשה הוא העיקר") הם ע"פ התורה.

דוגמא לדבר — "א ארץ-ישראל'דיקער איד":

גם יהודי שקרא ולמד הרבה אודות ארץ ישראל, ויודע פרטי הענינים הקשורים עם ארץ ישראל, ועד שביכלתו לשרטט מפה מכל ארץ ישראל לגבולותי, ולכתוב אודותה שו"ת וחיבור שלם המכוון לאמיתת הדברים — הנה כל זמן ששייכותו לארץ ישראל היא רק מצד הידיעה והציור בשכלו, על יסוד הקריאה והלימוד בספרים, אבל הוא בעצמו לא הי' מעולם בארץ ישראל, אלא הוא בחוץ-לארץ, אי אפשר לקרותו "א ארץ-ישראל'דיקער איד".

יתירה מזה: גם אם הי' בעצמו בארץ ישראל, אבל רק כדי שיוכל לבוא ולספר שהי' שם — עדיין לא יוכל להקרא "א ארץ-ישראל'דיקער איד".

התואר "א ארץ-ישראל'דיקער איד" שייך רק אצל מי שנמצא וחי בארץ ישראל משך זמן באופן של קביעות.

ועד"ז בנוגע לתואר "תורה איד" — שהרי המציאות האמיתית של

(13) ראה גם התועודיות תשר"מ ח"א 123. תשר"ד ע' 88. תשו" ע' 22. וראה גם ס"ע 306. תנשא ח"א ע' 106 הערה 32. תו"מ ח"מ ע' 182. וש"נ.
(14) ראה סה"ש תרצ"ו ע' 70. תש"ב ע' 15. אבות פ"א מ"ז.

ארץ ישראל היא התורה: לא די בכך שיודע אודות מציאות התורה, שיש בה ריבוי דינים וסברות כו', ולא די בכך שמתייגע בלימוד התורה עד שנעשה בקי בתורה, "יגעת ומצאת"¹⁶ — שהרי עדיין יכול להיות שמציאותו היא מחוץ לתורה (ואפילו היפך התורה ח"ו), כמו בן חוץ-לארץ שלומד ויודע אודות ארץ ישראל; הלימוד והידיעה הם ענין טפל, ואילו הנקודה העיקרית היא — שכל מציאותו (לא רק מחצה על מחצה או אפילו רובו) נעשית מציאות תורנית.

ה. ענין זה מודגש גם בדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר בהתוועדות דסוכות בשנת תרצ"ו¹⁷ — לפני שלושים שנה, וזהו תוכן הדברים: היום מתאוננים שעניני עבודה אינם פועלים. פעם הי' פועל כל דבר — לימוד התורה, תפלה, התוועדות וכיו"ב, ואילו היום — אין זה פועל.

— (כ"ק אדמו"ר שליט"א הפסיק ואמר:) לפני שלושים שנה היו עוד מתאוננים על זה, ואילו היום, הפסיקו אפילו להתאונן! ... — ולכאורה: כיון שעסוקים במשך כו"כ שעות בעניני תורה וקדושה, ובודאי יש ביניהם גם מספר שעות שבהם עוסקים בעבודת התפלה — למה אין זה פועל!?

וביאר כ"ק מו"ח אדמו"ר, שהסיבה לכך היא — כיון שהעצם שלו אינו מונח בזה ("ער — איז ניטאָ אין דעם").

והוסיף לבאר ע"פ משל — מגביר טוב לב שמשאיל את בגדיו לעני שעורך חתונה, כך, שבחתונה משתתפים רק בגדיו, אבל הוא בעצמו נשאר בחדרו ובעסקיו. ודוגמתו בנמשל — שמשאילים את המוח והלב כו' לעניני תורה ועבודה, אבל הוא בעצמו אינו מונח בזה, בה בשעה שלאמיתו של דבר הי' ראוי להיות להיפך — שהעצם ("דער איך") יהי' מונח בעניני תורה ועבודה, והחיצוניות במקום אחר.

ובהמשך לזה הוסיף וסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר (ומזה רואים עד כמה נוגע הענין), שבהיותו נער היתה אצלו רגילות להביט בחלון, ומחנכו הרשב"ץ הי' מדריך אותו לשנות רגילות זו,

— וכפי שמוסיף כ"ק מו"ח אדמו"ר ומבהיר: אף כי מה היו יכולים כבר לראות בליובאוויטש בעד החלון... —

¹⁶ מגילה ו, ריש ע"ב.

¹⁷ יום ב' דחה"ס ס"ט (סה"ש תרצ"ו ס"ע 9 ואילך).

ואמרו לו: במקום להיות בפנים ולהביט החוצה — מוטב לצאת החוצה ולהביט דרך החלון פנימה!
ע"כ דברי הרב.

ו. ולכאורה אינו מובן: כאשר מביט החוצה — נמצאים עכ"פ בפנים, ואילו כשמביטים פנימה — נמצאים בחוץ, וא"כ, מדוע מוטב להביט פנימה מן החוץ?!

אך הענין הוא — שהעובדה שנמצאים בפנים (כשמביטים החוצה) אינה אלא בחיצוניות, מצד ה"לבושים", כפי ש"האדם יראה לעינים"¹⁸; אבל מצד פנימיות הרצון — הרי הוא נמצא במקום שאליו מביט מתוך השתוקקות להיות שם.

ולכן, יש צורך לפעול שתהי' ההבטה פנימה יותר מאשר שתהי' החיצוניות בפנים, וע"ד מ"ש הרמב"ם¹⁹ ש"דעות רעות . . קשים מאותן שיש בהן מעשה", ולכן, אם אי אפשר לפעול שתהי' ההבטה פנימה אלא ע"י היציאה החוצה לשעה קלה, הרי זה מותר וכדאי כו'.

ז. וזהו גם מה שקודם התפלה צריך להתבונן בגדלות האל-ושפלות האדם — כפס"ד הרמ"א²⁰ בנוגע לכל תפלה בכל יום²¹ (לא רק בחודש אלול, שאז ממעטים בלימוד התורה ומוסיפים בתפלה ותחנונים²²): לכאורה אינו מובן: בשלמא ההתבוננות בגדלות האל — הרי זה "מצוה רמה ונשאה כו'" (כמ"ש רבינו הזקן²³), אבל ההתבוננות בשפלות האדם — אין בה מצוה כלל. וא"כ, למה להתבונן בשפלות האדם — חבל על הזמן; מוטב להמשיך להתבונן בגדלות האל?

אך הענין הוא — שההתבוננות בשפלות האדם היא היא כמו היציאה לחוץ כדי להביט פנימה, כנ"ל.
וזהי ההכנה הראוי' לעבודת התפלה באופן שתפעל פעולתה — לא רק בנוגע ל"רפאנו" וכיו"ב, אלא גם בנוגע ל"חננו מאתך חכמה בינה ודעת":

הענין דחכמה בינה ודעת תלוי לכאורה ביגיעה בהלימוד — שכאשר "יגעת", אזי "מצאת"¹⁶; ומה שייך לזה ענין ההתבוננות בתפלה?

(22) ראה ברכ"י או"ח סתקפ"א סק"ו.

הובא באלף למטה במט"א שם סקט"ו.

(23) תניא קו"א קנו, ב.

(18) שמואל-א טז, ז.

(19) ה' תשובה פ"ז ה"ג.

(20) או"ח רסצ"ח.

(21) ראה גם תו"מ חמ"ב ס"ע 27. וש"נ.

אך הענין הוא — שהגיעה בתורה היא בשביל ההבנה וההשגה; אבל כדי שיהי' "פתח לבי בתורתך"²⁴, ועד שכל מציאותו תהי' תורה, "א' תורה איד" — הרי זה ע"י ההתבוננות קודם התפלה (בגדלות הא-ל וגם) בשפלות האדם, "ונפשי כעפר לכל תהי'"²⁴.

ח. וזהו כללות הענין דשמח"ת — כידוע הפתגם בנוגע לריקודים דשמח"ת, שיהודי נעשה בבחי' רגלים לתורה²⁵, וזוהי כל מציאותו, כל אבריו, לבו וראשו, כך, שאין לו "הנחות" ו"הרגשים" משלו, כי אם "הנחות" ו"הרגשים" ע"פ התורה, ורק בגלל שצריך לילך ולפעול במקום גשמי יש צורך ברגלים גשמיים כו', אבל לולי זאת, כל מציאותו אינה אלא תורה — "א' תורה איד".

ובסגנון המשל האמור לעיל — שאין זה באופן ששולח את הלבושים שלו אל החתונה, ואילו פנימיות נפשו נמצאת במקום אחר, אלא הוא בעצמו נמצא בהחתונה, וסוכ"ס יהיו גם הלבושים שלו בהחתונה.

ובאופן כזה נשלמת הכוונה העליונה — שיהי' "א' תורה איד" ו"מצוה איד", ומתוך שמחה וטוב לבב, כיון שענין זה נמשך משמחת-תורה.

* * *

ט. ידוע שכללות העולם נקבע בשני קוין, ולדוגמא: "נתתי לפניך גו' את החיים ואת הטוב"²⁶ וגם את ההיפך; בכל ענין יש "קום ועשה" וגם "שב ואל תעשה"; וכמו"כ יש בכללות ההשתלשלות מעלה ומטה — שמים וארץ. ועד"ז גם בנוגע להאמור לעיל — שנוסף על ההשתוקקות וההבטה פנימה, בחי' שמים, צריך להשתדל גם בנוגע לעניני ארץ:

לא די בכך שנשאר בחוץ ורק מביט ומשתוקק לבוא פנימה, אלא התשוקה לבוא פנימה צריכה לפעול שאכן יהי' בפנים בפועל ממש,

וכמו בכל עניני העבודה, שלא מספיק התענוג והרצון כו', אלא צריך להיות נמשך בפועל ממש, "טאָפּאָרוּ-דאָ-פּלאַחוּ"²⁷, במחשבה דיבור

24) נוסח "אלקי נצור" שבסוף תפלת העמידה (ברכות יז, א).
25) שמח"ת תרצ"ז ס"א (סה"ש תרצ"ז ע' 198).

26) ראה שיחת ליל שמח"ת תש"ד ע' 36.
27) נצבים לו, טו.

ומעשה, כיון שבלאה"כ לא נפעל תיקון הגוף ונפש הבהמית שבשביל זה ירדה הנשמה למטה (שהרי הנשמה עצמה אינה צריכה תיקון, כמבואר בתניא²⁸),

וכך גם בנדוד, לא די בכך ש"במקום שרצונו של אדם שם הוא נמצא" (כפתגם הבעש"ט²⁹), אלא יש לצרף את הרצון והתשוקה אל המעשה בפועל, ובלשון הידוע³⁰: "הבכך" — להיות שם בפועל ממש.

י. ובענין זה ישנו סיפור ארוך שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר³¹, וקוטב הענין הוא:

המגיד ממעזריטש, קודם בואו להבעש"ט, הי' לו חבר שעסק יחד עמו בלימוד הקבלה ותפלה ע"פ כוונות האריז"ל. וכאשר נפגשו לאחר כמה שנים, הנה בראות החבר את אופן תפלתו של המגיד, שאל אותו מדוע שוהה בתפלתו זמן ארוך כ"כ — גם הוא מתפלל עם כוונות האריז"ל, ואעפ"כ אינו מאריך בתפלה כ"כ!?

כאשר המגיד שמע את שאלתו — הנה במקום להשיב לו מיד, התחיל להתעניין אצל חברו במה מתעסק. וסיפר חברו, שבמשך רוב השנה הוא עוסק בתורה, אבל פעם בשנה הוא נוסע ללייפציג אל ה"יריד" לקנות סחורה — ע"פ ההוראות של אשתו שמנהלת את העסק, חשבונות הכספים וכו', אלא כיון שאין דרכה של אשה להטלטל בדרכים וכו', אין לו ברירה, ומוכרח לנסוע ל"יריד" ולהביא את הסחורה, ולאחרי כן, בשובו לביתו — חוזר לתלמודו.

ושאל אותו המגיד: למה לך לבזבז שבועות אחדים בשביל הנסיעה ללייפציג — מוטב שתשב בחדרך ותתבונן במחשבתך את סדר ומהלך הנסיעה; הנה ביום פלוני אתה מגיע לתחנה זו, ולמחרת לתחנה הבאה, וכן הלאה, והנה הגעת ללייפציג והנך קונה את הסחורה החדשה, וחוזר לביתך — כך שתוכל לסיים את ההתבוננות בכל פרטי מהלך הנסיעה במשך שעות ספורות, במקום שבועות אחדים!?

והשיב החבר להמגיד: כנראה נשארתי אותו "בטלן"... בשביל לבצע את המסחר, מכירה וקני' ("קאָפּלאַיעש פּראַדאַיעש"³²), צריכים

28) פל"ז (מח, ב). (31) ראה סה"ש תר"ץ ריש ע' 132 הערה

29) ראה כתר שם טוב (הוצאת תשנ"ט) 2. וש"נ. וראה גם תר"מ חל"ט ע' 324. וש"נ. בהוספות סמ"ח. וש"נ.

30) ראה תר"מ חמ"ג ריש ע' 388. וש"נ. שמחת תשח"י בסופה (תר"מ חכ"א ע' 113). וש"נ.

את הסחורה בפועל, "במזומן", ובשביל זה לא מספיקה התבוננות במחשבה.

ואמר לו המגיד: כן הוא גם בנוגע לתפלה עם כוונות האריז"ל: כאשר מציינים במחשבה בלבד — יכולים לפעול זאת במשך שעה, שעה ומחצה, ולכל היותר — ב' שעות, אבל עדיין אין זה בפועל ובמזומן!

יא. ועד"ז בנדו"ד — שלא די בהבטה והשתוקקות לבוא פנימה, אלא צריך לבוא פנימה בפועל ממש — ללמוד תורה, "תלמודו בידו"³³ — במזומן, ולעסוק בעבודת התפלה.

ובאותיות פשוטות:

לא די בכך ששומעים דברי התעוררות, ע"ד הצורך ללמוד קיצור שולחן ערוך, ועד ללימוד השולחן ערוך של רבינו הזקן (החל מהלכות תלמוד תורה), עם כל ציוני המראה-מקומות; אלא צריך ללמוד בפועל ממש, ביום ראשון, ביום שני וכו', ועאכו"כ ביום השבת, ולא להסתפק בלימוד פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית.

— כ"ק מו"ח אדמו"ר אמר פעם³⁴, שכאשר אומרים לאדם שהוא "עם הארץ" במילי דעלמא, בעניני מסחר, פוליטיקא וכיו"ב, הרי זה פוגע בעצם מציאותו, ובגלל זה נעשה לו שונא כו'; ולעומת זאת, בנוגע ללימוד התורה, לא איכפת לו להיות בגדר של "עם הארץ" שמסתפק בלימוד פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית, ולא עוד אלא ש"מהדר" לצאת י"ח בפסוק אחד בלבד!...

והרי האמת היא שאיפכא מסתברא, כי:

בנוגע למילי דעלמא — הנה "בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י אחרים, שנאמר³⁵ ועמדו זרים ורעו צאנכם"³⁶, כך, שאין צורך כלל לעסוק במילי דעלמא; וגם במעמד ומצב שיש צורך לעסוק בעניני העולם — הרי זה באופן שצריך רק לעשות "כלי", ובלא לב ולב³⁷. ואעפ"כ, יכול להיות מעמד ומצב שאדם מונח ושקוע כולו בעניני העולם, ועד שמחפש שעה נוספת ביממה — השעה ה-25!...

(35) ישע"י סא, ה.

(36) ברכות לה, ב.

(37) ראה תו"מ חל"ד ע' 222. וש"נ.

(33) פסחים נ, א. וש"נ.

(34) ראה אג"ק שלו ח"ז ריש ע' קכא. ח"י

ריש ע' שעה. וראה גם תו"מ חכ"ח ע' 137.

וש"נ.

ואילו בנוגע לתורה — הרי לאמיתו של דבר אין לו ברירה אחרת מלבד העסק בתורה, כיון שהוא מחוייב ללמוד תורה בכל רגע פנוי.

ובנוגע לפועל — המצב הוא שהנני צריך לקבל מכתב מרב, ירא שמים שדבריו נשמעין³⁸, שמשמש כמרא דאתרא, ובו מבקש שיכתבו מכאן לבעל־בתים שלו שישתתפו בלימוד שיעור בתורה בכל יום, ומה טוב פעמיים בכל יום, וכולי האי ואולי יועיל הדבר שיתוסף ויתרבה לימוד התורה...

יב. ובכן:

בעמדנו בשמח"ת — שאז ישנם בגלוי כל הענינים שנמשכו בחודש תשרי (תחילה באופן מקיף, ואח"כ באופן של קליטה בפנימיות בשמע"צ), ומתחילים לפרק את החבילות ("פאָנאַנדער־פּאַקן די פעקלאַך")³⁹ מתוך שמחה,

הנה יה"ר שיתוסף ויתרבה העסק בלימוד התורה — ובלשון הרמב"ם⁴⁰: "תרבה הדעה והחכמה והאמת" — במשך כל ימות השנה, בימות החול, ועאכו"כ ביום השבת שהוא קודש לה', ובאופן ש"מי שיש לו מנה רוצה מאתיים"⁴¹, שמחר ירצה ללמוד יותר, ומחרתיים — כמה פעמים ככה,

ועד שנזכה לקיום היעוד⁴² "מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", כך, שתהי' נראית רק מציאות המים — "אין מים אלא תורה"⁴³.

* * *

(41) ראה קה"ר פ"א, יג. פ"ג, יו"ד. רמב"ן

ובחיי ס"פ חיי שרה. ועוד.

(42) ישע"י יא, ט.

(43) ב"ק יז, א. וש"נ.

(38) ראה ברכות ו, סע"ב.

(39) ראה שיחת ליל שמח"ת תש"ז ס"ו

(סה"ש תש"ז ע' 74). וש"נ.

(40) הלי' תשובה פ"ט ה"ב.

הוספה

בי"ה. כדי אלול תשי"ד
ברוקלין

הרה"ג הווי"ח אי"א נוי"נ צנמ"ס בקי וסדרן כו'
מוה"ר ראובן שי

שלום וברכה!

בנועם מאשר הנני קבלת החוברת הרמב"ם והזהר שכבדני בה, אשר כמעשהו בראשונים כן מעשהו בחוברת זו – לעשות אזנים לתורה ע"י קישור חבל בחבל ומרז"ל במרז"ל, להאיר עיני הלומדים ע"י מראה מקומות. ובפרט שלקח לחלקו ספר הזהר, שהי' מוזנח בענינים אלו ביותר. ובודאי גם על להבא ימשך בזה. ויה"ר שחפץ ה' בידו יצליח להגדיל תורה ולהאדירה.

ובהזדמנות זו הנה אדגיש ג"כ במה שהוסיף תושי' בניצוציו בזהר חדש שהגיעני מכבר, שניכר בהם שיפור לגבי ניצוציו על הזהר. ובטח יכבדני ג"כ בשאר ספריו שהו"ל בשנה האחרונה, לבד ספר הבהיר וזהר חדש שהגיעוני וכנ"ל.

כדרכי הנני בא באיזה הערות בשולי הגליון.

ולקראת השנה החדשה הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה, אביע ברכתי לכתובה וחתימה טובה לשנה טובה ולהצלחה בעניניו.

בכבוד ובברכה

מ. שניאורסאהן

הערות כלליות: (א) מורגש החסרון (בת"ז, ז"ח, ס' הבהיר) של לוח ההשוואה לדפי וסמני הוצאות הקודמות של ס' אלו.

חבל אשר בז"ח – בסופו – השמיט הקטע מתנייתין פתחין כו' והר אדני – שנמצאו באיזה הוצאות, ומחסיר בשלימות הוצאה זו.

חבל אשר אינו משתמש בספרי חסידות חב"ד (מלבד במקומות בודדים, שנער יכתבם), ואף שמעתיק – גם דברי אחרון שבאחרונים.

חלקה [ללא ההערות] נדפסה אג"ק ח"ט אגרת ב'תקמט, והושלמה ע"פ צילום האגרת. מוה"ר ראובן: מרגלית, ת"א. אגרות נוספות אליו – אג"ק חכ"ד אגרת ט"מ, ובהנסמן בהערות שם.

לחוברת הרמב"ם והזהר.

ע"ג. במנין מצות האמונה. — ראה סהמ"צ לה"צמח צדק" מצות האמנת אלקות בתחלתה.

שם. ידיעה דוקא. — ראה קונטרס תורת החסידות — לכ"ק מו"ח אדמו"ר — פ"ג ובהערתי שם.

ע"ד. מדריגת חיות ושרפים — ז"ל כ"ק אדמו"ר הצ"צ בלקוטי הערות לדרושי רבנו הזקן בעל התניא (כת"י שלא נדפס עדיין): מש"כ (רבנו הזקן) דחיות למעלה משרפים — כ"ד הרמב"ם וכ"מ בחולין צא .. אך זהו נגד כארז"ל, לכן אם באנו ליישב זה להארז"ל, צ"ל דמיירי בחיות דמרכבתא עילאה דאצי. — וראה ההגה בתניא רפ"ט שציין לרע"מ פנחס.

ע"ח. — שמש בגבעון דום. ראה תנחומא אחרי פסקא יד. תוס' ע"ז יז, סע"א.

שם. — מלאכים ובני"א. ראה עבוה"ק ח"ג פ"ג ואילך.

שם. — ג' יסודין כו'. ראה פרדס ש"ט פ"ג.

* * *

להל' ע"ז פי"ב ה"ו. ראה צפנת פענח להגאון מרגצוב שהאיר מקורו מחכמת הקבלה.

להל' מעה"ק סופ"ג. ראה ס' מדות רשב"י (להריא"ז מרגליות) דף רכח, א שהעיר מזח"ג כ, א.

* * *

הרמב"ם מקובל: כן הוא במסורה רבי מפי רבי עד מורנו הבעש"ט (ס' השיחות — לכ"ק מו"ח אדמו"ר — קיץ הי"ש"ת ע' מא, וכבר ציינתי שם בהערה, דלכאורה צ"ע ממ"ש בשער הגלגולים הקדמה ל"ו ומהר"ש אלקב"ץ בפירושו לשיר השירים, אשר הרמב"ם לא למד חכמת האמת. וראה שם הגדולים להחיד"א מערכת רמב"ם). — כתבו על הרמב"ם שבסוף ימיו עסק בקבלה: מגדול עוז הלי יסוה"ת פ"א ופ"ב. שו"ת מהר"ם אלשקר ס' קיז. עבודת הקודש ח"ב פ"ג. הלבוש בלבוש פנת יקרת ח"א פ"ג. וראה שומר אמונים ויכוח א ס"ק יג, פי' הר"מ בוטריל לספר יצירה פ"ד מ"ג.

קונטרס תורת החסידות .. פ"ג: נדפס לאח"ז באג"ק אדמו"ר מהור"צ ח"ד אגרת אי' (ע' שכד).

ד"ל כ"ק אדמו"ר הצ"צ .. שלא נדפס עדיין: נדפס לאח"ז באוה"ת נ"ך (כרך ג) ע' אירסה.

לעילוי נשמת

הרה"ח עוסק בצ"צ וכו'

ר' **מרדכי אהרן חיים** ז"ל

בהרה"ח וכו' ר' **אליעזר** ז"ל

אבערלאנדער

נפטר כ"ט אלול תשי"ע

ת. נ. צ. ב. ה.

נדפס על ידי ולזכות משפחתו שיחיו